

ОСВІТНІЙ РЕСУРС – ФУНДАМЕНТ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Немає необхідності доводити, що система освіти будь-якої держави є останнім її бастіоном, за яким вже нічого немає, або є інша держава, але вже зі своєю системою освіти. Сьогодні, коли практично повністю зупинилось виробництво, яке десятиріччями годувало країну, реформи наспіті дійшли і до системи освіти. Факт сам по собі непоганий, але виникає питання – на якій концепції базуються ці реформи. Тривалий час нам нав'язували лозунги про те, що наша освіта не гнучка, що така освіта нам не потрібна і під цими лозунгами сьогодні намагаються різко зменшити фінансування системи освіти. Лозунг хибний, а реформи на його базі зруйнують фундамент нашої держави. Отже, дилема. З одного боку – різко звужена податкова база для підтримки освіти на необхідному рівні, і тому бажання різко зменшити її державне фінансування, з іншого боку – необхідність збереження системи, як фактора безпеки суспільства.

Відповідь на це питання, на наш погляд, існує, причому конкретна, яка враховує як ресурси держави, так і ресурси пересічного громадянина. При цьому основоположним концептуальним принципом, на якому будується подальший виклад, є принцип – "Нам необхідно залишити систему освіти в тому виді, як вона існує, але **необхідно змінити систему її фінансування**". Чому залишити – окреме питання, але хочу відзначити, що кращої освіти у світі, особливо по фундаментальності, на сьогодні не існує. Інша справа, що прагматична сторона освіти, у нас школьгає, але на наш погляд, це якраз пов'язана з тим, що освіта, як провідна технологія потребує постійного реінвестування.

Отже, повертаючись до питання фінансування, хочу відзначити, що принцип бюджетного фінансування давно вже себе вичерпав і приносить шкоду як державі, з точки зору ефективності витрат цих коштів, так і самому навчальному закладу, який у своєму розвитку повністю зв'язаний. **Справа в тому, що фінансування йде постатейно, а необхідно фінансувати постудентно.** Тут є і інша сторона. Дійсно, при постатейному фінансуванні бюджет фінансує свої організації навчання, а організації не зацікавлені в ефективному використанні цих коштів. Навіщо скажімо інституту контролювати витрати електроенергії, тепла, води і таке інше, якщо міністерство проводить взаємозалік без участі інституту? Ці явища сьогодні особливо виразно проявляються в умовах мізерного бюджету. Фінансування по кожному студенту різко змінює ситуацію. Інститут змінює філософію відношення до грошей. Поки що все це фіксування тієї ситуації, яка склалась. Конкретно, що робити для збереження нашої, при чому однієї з кращих систем освіти.

Вихід здавалося б є простий. Фінансуй що можеш. Все інше добирається платними студентами. Але сьогодні і це неможливо, враховуючи платоспроможність основної частини населення. Отже, ножиці. З одного боку, недостатнє, неефективне державне фінансування вищої освіти, з другого боку, важке матеріальне становище людей, з третього – бажання зберегти нашу освіту. Вихід ми бачимо в реалізації наступних положень.

1. Держава визначає як орієнтир вартість навчання студента у навчальному закладі в залежності від його категорії.

2. Держава відмовляється від постатейного фінансування навчальних закладів і переходить до фінансування постудентно.

3. Виділяються наступні три категорії студентів:

- 3.1. По-перше, найбільш талановиті студенти, навчання яких оплачується навчальним закладом із державного бюджету напряму через Міністерство освіти України. Об'єми такого фінансування можуть залежати від різних факторів, в тому числі і від можливостей бюджету. Оптимальною видається кількість від 10% до 30% ліцензованого об'єму

навчального закладу. Важливо відзначити, що відбір цієї частини студентів повинен проходити на досить жорсткій конкурсній основі.

3.2. Друга категорія формується із тієї частини населення, яка бажає отримати освіту, але не має сьогодні відповідних фінансових ресурсів. Кількість таких студентів добирається за рахунок ліцензованого об'єму навчального закладу, що залишився. Фінансування навчання таких студентів може відбуватись за наступною схемою: держава визначає мережу уповноважених банків та ліміт кредитних ресурсів на навчання цієї категорії студентів. Із врахуванням пункту 3.1, такі об'єми складуть від 70% до 90% ліцензованого об'єму навчального закладу. Зрозуміло, що контрольні цифри визначаються досить просто і отже не несуть відчутного інфляційного ефекту. В цьому випадку абітурієнти здають екзамени на загальних підставах і за результатами їх здачі або рекомендуються, або ні, до навчання на основі укладення трьохсторонньої угоди між навчальним закладом – абітурієнтом – уповноваженим банком, який з одного боку стане підставою для зарахування, а з іншого – підставою для банку про посеместрове фінансування конкретного студента. При цьому можна передбачити умову, що в разі успішного завершення навчання, сама держава погашає проценти по іпотечному кредиту, а в разі трьохрічної успішної роботи за направленням держави гаситься і сам кредит.

3.3. І нарешті, третя категорія абітурієнтів зараховується понад ліцензований об'єм на підставі результатів співбесіди і фінансує своє навчання на підставі двосторонньої угоди з навчальним закладом самостійно. Реалізація цих трьох постулатів вирішує одразу багато питань, що назріли і не вимагає величезних організаційних зусиль. Які ж, на наш погляд, вирішуються при цьому проблеми.

1. Сповна реалізуються конституційні права громадян на освіту, при чому не на рівні політичних лозунгів, а на основі серйозного механізму іпотечного кредитування з повною відповідальністю трьох сторін, людини – державного навчального закладу – уповноваженого банку.

2. Держава фінансує в міру своїх реальних можливостей напряму лише найбільш талановиту частину молоді.

3. Держава не емісійним способом надає можливість навчатись більшій частині населення через іпотечне кредитування.

4. Держава зберігає систему освіти, її кадровий склад, разом із тим м'яко її реформуючи в прагматичному напрямі, через вплив банків і платних студентів.

5. Навчальні заклади отримують можливість розумного самофінансування не через систему постатейного бюджетного фінансування, а через реальну оплату вартості навчання конкретного студента.